

"וְהַמַּיִם גָּבְרוּ מְאֹד מְאֹד עַל הָאָרֶץ וַיִּכְסּוּ כָּל הַהָרִים הַגְּבוּהִים אֲשֶׁר תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם: חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אֲמָה מִלְּמַעְלָה גָּבְרוּ הַמַּיִם וַיִּכְסּוּ הַהָרִים" (בראשית ז')

פרשת המבול מתוארת בהרחבה רבה. מידות התיבה, משך ימי המבול, תאריכים רבים, משך זמן ירידת המים, משך זמן התגברות המים וכדומה. כל זה מצריך אותנו לברר מה אנו אמורים ללמוד מן הפרטים המרובים והאם ישנו חוט משותף הקושר את הכול יחד.

ליל שבת

מידות התיבה מפורטות בהרחבה בפרשה. גובהה, רוחבה וכדומה. מה החשיבות בתיאור התיבה. הרי מבול לא יהיה יותר, ובדגמים של התיבה שעשינו בגן ממילא לא דייקנו בפרטים...

הכלי יקר מביא שתי סיבות:

סיבה פשוטה: "שלש מאות אמה אורך התיבה. פרט לנו הכתוב מדת ארכה ורחבה וקומתה מחמת שני דברים. האחת להודיע לנו גודל הנס שהחזיק המועט את המרובה כי היו שם בריות גדולות פילים וראמים."

סיבה עמוקה: "השנייה היא להודיע לנו שעיקר התחלת מי המבול היה בעבור הזנות כמו שכתוב ויראו בני הא-להים את בנות האדם. וטעמו של דבר לפי שע"י הזנות חללו קדושת שם של י-ה המתווך בין איש לאשה ובהתחלק מהם יו"ד ה"א נשאר אש ואש כמו שנאמר (איוב לא יב) כי אש היא עד אבדון תאכל."

וכן מצינו בפרשה זו מספר ט"ו בכמה מקומות שנאמר חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים. וכן תגבורת המים חמשים ומאת יום דהיינו ט"ו עשיריות. וכן מספר אורך ורוחב וקומה של התיבה מורה גם כן על מספר ט"ו כי שלש מאות אמה באורך על רוחב חמשים נמצא בכל שטח של אמה אחת ט"ו אלפים אמה על אמה. ושלשים אמה קומתה והיו בה שלשה מדורים הרי עשרה אמות לכל מדור ומדור כי היו בה תחתים שנים ושלישים כולם שוים נמצא ק"ן אלפים אמה לכל מדור ומדור. נמצא ט"ו אלפים אמה שבכל שטח אמה כנגד ט"ו אמה שגברו המים על ההרים. וק"ן אלפים אלו שבכל מדור כנגד תגבורת המים ק"ן יום והוא ט"ו עשיריות. וכל מספר ט"ו אלו מורה שאע"פ שנחתם דינם על הגזל, מ"מ עיקר ההתחלה היתה בעבור הזנות וחילול השם של י-ה העולה ט"ו."

כדי להבין את הכלי יקר צריך מספר הקדמות.

- כולנו מכירים את המדרש הידוע: 'דרש רבי עקיבא: איש ואשה- זכו שכינה ביניהן, לא זכו אש אוכלתן' (סוטה י"ז). זאת כיוון שברגע שאנו 'שולפים' את האותיות י' והאות- ה' מאיש ומאשה נשאר לנו רק 'אש'. מכאן שהחיבור של י'+ה' יוצר מציאות של שכינה.

- האותיות י'+ה' עולות לסכום של חמש עשרה, ט"ו.

- הכלי יקר מדגיש שכל סיפור המבול ומבנה התיבה בנוי על כפולות של המספר 15: המים עלו חמש עשרה אמה מעל ההרים.

התגברות המים מאה חמישים יום (כלומר עשר פעמים 15) התיבה באורך 300 אמה על 50 אמה (=15000 אמות מרובעות, כלומר אלף פעמים 15).

ומכאן להסברו של הכלי יקר- המבול בא בגלל הזנות הכלי יקר מבאר שאמנם נחתם דינם על הגזל, אך עיקר העבירה הייתה זנות. ברגע שיש זנות, אזי ישנו פירוד בין איש ואשה, ואותיות י-ה פורחות מהם. ריבוי כפולות ה- 15 בסיפור המבול, בא להראות את התיקון והחזרת שמו של הקב"ה למקומו.

וממשיך הכלי יקר לבאר את הרעיון הזה מתוך מקורות נוספים:

"וכן מצינו בחזקיה, שנענש מתחלה על שלא עסק בפריה ורביה (ברכות י). ואמר לו הנביא צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה (ישעיה לח א) ודרשו רז"ל שם כי מת אתה בעה"ז ולא תחיה לעה"ב ומה חרי האף הגדול הזה שבעון ביטול פריה ורביה יהיה נענש בזה ובבא? אלא לפי שנא' כי בי-ה ה' צור עולמים' ומזה למד שהעה"ז נברא בה"א והעה"ב ביו"ד וע"י שלא עסק בפריה ורביה גרם לשם של י-ה שיסתלק מן איש ואשה והוי כאילו החרים כל שני עולמות אשר מציאתם תלוי בשם של י-ה.

כי יסתלק השם מכל הנבראים ויעלה לו השמימה על כן דינו להיות נטרד מן שני עולמות. וכן דור המבול לפי שחללו שם של י-ה היה ג"כ דינם חרוץ ליטרד מן העה"ז והעה"ב כדאיתא בפרק חלק (סנהדרין קז ע"ב) שדור המבול אין להם חלק לעה"ב כו'. לכך נאמר בהפכו (תהלים קיח טז) לא אמות כי אחיה, לא אמות בעה"ז כי אחיה גם לעה"ב, ואספר מעשה יה כי בי-ה ה' צור עולמים כי שני העולמות הם מעשה י-ה. לפיכך כשחזר חזקיה בתשובה וקבל עליו לעסוק בפריה ורביה והחזיר שם של י-ה למקומו ע"כ נאמר לו (ישעיה לח ה) הנני יוסיף על ימיך ט"ו שנה כנגד שם של י-ה, ונאמר הנני יוסיף מלה זרה בדקדוק כי הל"ל הנני מוסיף אלא לפי שהנני יוסיף ר"ת י-ה להורות שבזכות שם של י-ה זכה להוספה זו"

גם כאן מספר הקדמות:

- בנבואת ישעיהו נאמר: 'כִּי בְּיָ-ה ה' צוֹר עוֹלָמִים'. מכאן למדו חז"ל שהעולמות (-עולמים בלשון רבים) נבראו בי-ה. העולם הזה באות ה', והעולם הבא באות י' (בהמשך נראה את המהר"ל המסביר את הרעיון ומרחיבו).

- הגמרא במסכת ברכות מביאה סיפור שישעיהו הנביא מנבא לחזקיה ש'מת אתה ולא תחיה'. הכפילות מלמדת שמת אתה- בעולם הזה, ולא תחיה- אף לעולם הבא. בשתי העולמות. ומדוע? כי לא עסקת בפריה ורביה! ומי שלא עוסק בחיבור הנכון בין איש ואשה מבטל את המציאות של י-ה, שהיא קיום שני העולמים. כאשר חזר חזקיהו בתשובה (ע"י שהתחנן עם ביתו של ישעיהו הנביא) זכה לעוד- 15 שנות חיים!

ומכאן נבין מדוע גם דור המבול אין להם חלק לא בעולם הזה ואף לא לעולם הבא.

ומסכם הכלי יקר:

"וזהו שנאמר: אשתך כגפן פוריה וגו' אמר אשתך האל"ף נקודה בסגול להורות שמדבר בזמן שג' שותפין באדם אב ואם והקב"ה וכשהקב"ה שותף בדבר א"כ שם י-ה מתווך ביניהם לכך נאמר פוריה בתוספת י-ה. וכן ארז"ל (סוכה נא ע"ב) בין עזרת אנשים לעזרת נשים היו ט"ו מעלות, וכל זה מורה שמספר ט"ו תמיד מתווך בין איש לאשה כי כל זה נמשך מקדושת שם של י-ה על כן היו כל מדות הללו של התיבה תמיד קרובים למספר ט"ו כאמור"

בתהילים נאמר: "אֲשֶׁתְּךָ כְּגִפֵּן פְרִיָה בְיַרְכְּתֵי בֵיתְךָ." תחת האות א' ישנו סגול, המרמז על שלושת השותפים באדם. שכן כפי שראינו שמו של הקב"ה הרמוז באותיות י-ה, מרמז על השכינה הקושרת יחד איש ואשה.

לכן גם בבית המקדש, בין עזרת הנשים לעזרת ישראל היו חמש עשרה מעלות.

סיכום ביניים: לקשר בין איש ואשה ישנה חשיבות גדולה. מי שמבטל את הקשר הקדוש הזה, הן ע"י זנות או על ידי הימנעות מכך- יוצר את התרחקות השכינה ממנו. הן בעולם הזה והן בעולם הבא.

וכשם שהאדם הוא עולם קטן, כך בעולם עצמו בבית המקדש. זעשו לי מקדש, שאדור ביניהם כאיש ואשה' - ואז ובזכות זה 'ושכנתי בתוכם'.

מכאן שהתיבה הייתה כעין 'עולם קטן' מצד אחד, וכעין מקדש מצד שני - ובנייתה הייתה תיקון לחטא דור המבול, שהתבטא בכך ש'בני הא-לוקים באו אל בנות האדם'.

לסעודת שבת – קרבנו של אדם הראשון

המהר"ל על ההגדה של פסח, (בספרו גבורות ה' פרק נ"ט) בפירושו על 'חמש עשרה המעלות' (המוכר כשיר די, די, דיינו...) מרחיב את הרעיון של האותיות י' וה', ואת סוד המספר חמש עשרה.

כדי להבין את דבריו, יש לזכור שבשיר דיינו ישנם חמש עשרה מעלות מ'הוציאנו ממצרים' ועד המעלה הגבוהה ביותר, המעלה ה- 15 היא 'בניין בית הבחירה'.

"וכלם הם ט"ו מעלות, וחשבון זה אל תאמר שהיה במקרה כלל, כי החשבון ומספר זה נמצא שהיה מעזרת נשים לעזרת ישראל ט"ו מעלות, והם בעצמם נגד ט"ו שיר המעלות בספר תהלים, והירח שהוא שעולה חמשה עשר ימים עד תכלית מלוואה, שכל זה ראיה שההתעלות הוא חמשה עשר מעלות ולא יותר"

תמצית דבריו: המספר 15 הוא לא מקרי. הוא מסמל את העניין של עלייה הדרגתית ממעלה למעלה. שהחמש עשרה מסמל את הפסגה ואת השלמות.

כך למשל העלייה מעזרת הנשים לעזרה. (לא בדיוק פסגה, אך מעבר לרמת קדושה אחרת לגמרי...) וכך 15 ימי החודש בהם הלבנה מתקדמת עד שלמותה (ובמאמר מוסגר אולי

נבין מדוע פסח וסוכות ביום החמש עשרה). עתה יבאר המהר"ל מדוע המספר חמש עשרה או ליתר דיוק השילוב של י' + ה' מבטא את השלמות.

"והוא נגד שם י"ה שעולה חמשה עשר במספר, וזה כי בשם י"ה ברא בו שני עולמים העולם הזה והעולם הבא שנאמר (ישעי' כ"ו) כי בי-ה ה' צור עולמים, ומאחר שבשם הקדוש הזה ברא שני עולמים תוכל לדעת כי המעלות מגיעים עד חמשה עשר לא יותר, כי בכח השם הזה ברא הכל לפיכך עלוי העולם עד חמשה עשר, לכך כל עלוי והתעלות הוא עד חמשה עשר כי כל עלוי דומה כמו עלוי עולם. וכמו שתמצא זה בכלל העולם שמדריגתו ומעלתו הוא בחמשה עשר נגד השם שבו ברא הכל, כך כל עלוי מגיע עד חמשה עשר שזהו הענין העלוי, לכך גם כן היו ט"ו מעלות שהעלה הקדוש ברוך הוא אותם עד המעלה החמשה עשר היא מעלה קדושה נבדלת שהמעלה החמשה עשר היא ובנה לנו בית המקדש שהרי המקדש קדוש בודאי, והעלה אותם עד שהגיעו ישראל למדריגה הקדושה. ולכך היו גם כן חמשה עשר מעלות מעזרת הנשים עד עזרת ישראל. לפיכך אמרו שם (סוכה נ"א ע"ב) כאשר ירדו מן המעלות הפכו פניהם אל המקדש ואמרו לי"ה עינינו, הזכירו שם י"ה כלומר אבותינו היו הולכים אחר הדברים השפלים והיו משתחווים לחמה וכיוצא בזה מן הדברים הגשמיים, ואנו עינינו לי"ה שאנו הולכים אחר הקדוש ברוך הוא המתעלה על כל המעלות ועליון על כל."

תמצית דבריו והקדמה קצרה: כפי שראינו מקודם, על פי תורת הסוד, העולם הזה נברא באות ה' משמו של הקב"ה, והעולם הבא באות י'. מבלי להיכנס לסודות וקבלה, הרעיון הכללי הוא שבעולם הזה יש פירוד (האות ה' מורכבת מן האות ד' שמרמזת על ארבע המלכויות, ארבעת הנהרות היוצאים מעדן, ומורכבת מאות י' קטנה). לעומת העולם הבא נברא שלם רק באות י' שלא יכולה להתחלק. וביחד 'כי בי-ה ה'... צור עולמים'. העולמים נבראו בי' + ה'.

לענין שלנו: י' + ה' = 15. המספר חמש עשרה מבטא את השלמות הכוללת, ובלשון המהר"ל: 'חמישה עשר כנגד ה' יתברך שברא את הכל'. המהר"ל מדגיש שלא 'סתם יצא' ש'בכמה מעלות טובות' בית המקדש הוא המדרגה החמש עשרה- אלא יש כאן לימוד גדול שבית המקדש הוא השלמות הגדולה ביותר, והוא המחבר בין כל העולמות.

סיכום ביניים: כהשלמה ל'כלי יקר' שלימד שהאותיות י'+ה' מבטאים את החיבור הנכון בין איש ואשה. מלמד אותנו המהר"ל ש'י'+ה' מבטא את כוח הקיום של העולם כולו. בבית המקדש מתגלה המעלה הגדולה הזאת, ולכן הוא המעלה החמש עשרה.

לסעודה שלישית – איזה קרבן הקריב אדם הראשון?

בכמה מקורות ראינו שבין עשרת הנשים לעזרת ישראל היו חמש עשרה מעלות. כך במשנה במסכת מידות:

"...וחמש עשרה מעלות עולות מתוכה (מעזרת הנשים) לעזרת ישראל, כנגד חמש עשרה מעלות שבתהלים, שעליהן הלויים אומרים בשיר" (מידות פרק ב', משנה ה')

עוד מבארת המשנה, שחמש עשרה המעלות הללו הם כנגד חמישה עשר פרקי 'שיר המעלות' שבתהילים. (עוד נדגיש שהלויים שרים על המעלות הללו רק בשמחת בית השואבה, לעומת השירה על הדוכן ביום רגיל). את הסיפור של חמש עשרה המעלות הבאנו לפני כמה שבועות (המקדש בפרשה לסוכות) ונביאו שוב כשהשלמה לדברינו כאן:

"בְּשֵׁעָה שֶׁבָרָה דָּוִד שִׁיתִין, עֵלָה הַתְּהוֹם וְרִצָּה לִשְׁטוֹף אֶת הָעוֹלָם. אָמַר דָּוִד הָאֵם יֵשׁ אָדָם הַיּוֹדֵעַ הָאֵם מוֹתֵר לִכְתוֹב שֵׁם ה' עַל חֶרֶס וְלִזְרוֹקוֹ לַתְּהוֹם וַיִּנְחוּ הַמַּיִם וְלֹא אָמַר לוֹ אִישׁ דְּבַר). אָמַר דָּוִד, הַיּוֹדֵעַ לֹמֵר, וְאֵינִי אוֹמֵר, יִחַנֵּק בְּגֵרוֹנוֹ! נִשָּׂא אֶחֱתוּפֶל קַל – וְחָמַר בְּעֵצְמוֹ, וְמָה לְעִשׂוֹת שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, אֶמְרָה תוֹרָה, שְׁמִי שֶׁנִּכְתָּב בְּקִדְשָׁה – יִמְחָה עַל הַמַּיִם, לְעִשׂוֹת שְׁלוֹם בֵּין כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה?! אָמַר לִיָּהּ, שְׂרִי. כָּתַב שֵׁם כְּתַב אֶת 'הַשֵּׁם הַמְּפֹרָשׁ' עַל הַחֶרֶס זֶרֶק אֶת הַחֶרֶס וַיִּרְדּוּ הַמַּיִם שֶׁשׁ עִשְׂרֵה אֶלְפֵי אַמָּה. כִּיּוֹן שֶׁרָאָה שִׁירְדוּ יוֹתֵר מְדִי, אָמַר דוֹד, הֲרִי כִּבְלֵי שֶׁהַמַּיִם גְּבוּהִים יוֹתֵר כִּךְ 'רְטוּבָה' יוֹתֵר הַקִּרְקַע. אָמַר חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה מַעְלוֹת וְעַל הַמַּיִם חֲמִשׁ אֶלְפֵי אַמָּה. וְהַמַּיִם – עֵלֹ. וְכַנְגַדִּם בְּנוֹ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ אֶת חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה מַעְלוֹת." (תרגום הגמרא סוכה נד.)

מתוך מה למדנו נבין היטב את דבריו של אחיתופל: 'זִמְמָה לְעִשׂוֹת שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, אֶמְרָה תוֹרָה, שְׁמִי שֶׁנִּכְתָּב בְּקִדְשָׁה – יִמְחָה עַל הַמַּיִם, לְעִשׂוֹת שְׁלוֹם בֵּין כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה?!' עתה אנו מבינים מדוע יש קשר בין 'לעשות שלום בין איש לאשתו ובין הצלת כל העולם! בהמשך הסיפור אנו רואים שהתיקון השלם בא, רק לאחר שדוד המלך אמר את חמש עשרה המעלות!

הכלי יקר מסכם את שיטתו בעניין החמש עשרה:

"זוהו שמיסיק במסכת סוכה פרק החליל (נג.) כשכרה דוד השיתין בקש התהום להציף עלמא כו' עד אמר דוד ט"ז שיר המעלות ואסקיה. לפי שידע דוד שדוד המבול נענשו בתהום רבה בעון הזנות כי מי התהום מים נסתרים, והזנות קראו שלמה (משלי ה טו) מים גנובים. דהיינו נסתרים הפך ממה שנאמר (שם ט ז) שתה מים מבורך וגו'. לפיכך כשהיה דוד צריך להעלות התהום היה מתירא שמא ע"י שיעלהו יציף העולם כדרך שנעשה לדוד המבול. על כן אמר ט"ז שיר המעלות לרמוז שבזכות שישראל גדורין מעריות ושם יה מתווך ביניהם ינצלו מתהום רבה"

וכן מסכם המהר"ל:

"כאשר נחרב הבית, שנמשך אחר זה חסרון בעולם הזה, במה שבית המקדש שלימות לכל העולם, (על ידי ניתוק בין העולמים) וכאשר חרב בית המקדש היו התחתונים נבדלים מן העליונים. כי על ידי בית המקדש, שהוא בתחתונים, יש להם לתחתונים דביקות וחבור בעליונים, ולפיכך היתה הברכה" (נצח ישראל פרק כ"ב)

סיכום: המספר חמש עשרה מבטא את השלמות, הן בעולם ('כי ביה צור עולמים') והן ב'עולם הקטן' בחיבור בין איש ואשה. ('זכו- שכניה בניהם'). דור המבול פגמו בקשר הזה, לכן התיקון היה דווקא על ידי החזרת המספר חמש עשרה למעלתו. כך גם בניין המקדש, המשול לקשר הנישואין בין עם ישראל לאלוקיו מבטא את החיבור והשלמות של כל העולמות. לכן כאשר עולים אל המקדש - עולים בחמש עשרה המעלות, וכך גם בשיר 'דיינו'- המעלה החמש והעליונה ביותר היא בנין המקדש. שנזכה. (ומי שירצה ינסה עתה למצוא עוד הקבלות בין המשכן לבין התיבה)

שבת שלום
מרדכי פרסוף